

OBROT (17) *sb m*

Oba o jasne.

sg *N* obrot (4). ◇ *G* obrotu (1) *Strykron*, obrota (1) *Calep*. ◇ *D* obrotu (1). ◇ *I* obrotém (4); -ém (1), [-em], -(e)m (3). ◇ *L* obrocie (2). ◇ *pl G* obrot(o)w (2). ◇ *A* obroty (2). ◇ [I obroty.]

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVI(XVIII) – XIX w.

1. *Ruch dokoła jakiegoś punktu lub jakiejś osi; conversio Calep, Cn; volubilitas Calep; circinatio, circulatio, circumactio, circumductus, conversatio, replicatio, rotatio, versatio, versura, vertigo Cn (11): Conversio – Obrot. Calep 256b, 786a, 1139b.*

Zwrot: »latać na obrocie« = *być w ciągłym ruchu (1): Kárk széroki [u Hektora]/ po którym koła [= warkocz] zápułczoná/ Latáá ná obrocie gdy była ftrząsnioná. GórnTroas 35.*

[»ku gorze obrotem wyskoczyć«: niemogł rádości zátáic w łobie/ wykrzyknąwfy ku gorze obrotem wyłkoczył *HistOtton 53.*]

[*Przen:* Niech zapráwná psi młodzi máia z źwierzem bitwę. Kąfał będzie Wilk y Lis/ ále nie obrázi/ A w obrocie tey woyny/ nic chártow nie zrázi. *BielawMyśl Cv.*]

a. *astron. Ruch, także orbity ciał niebieskich (6): [zaź słońce obroty śwemi wielkimi/ roku nam nie náznacza/ á księżyc mnieyźemi obroty miesiącá? SenekaGórn 202 (Linde).]*

W porównaniu (1): To wśzytko porwie czás nie nálycony/ A nań nie naydzie ná świecie obróny. Leći nie bieży/ nie dościgłym lotém/ Iákowym toczy Bóg niebo obrotém. *GórnTroas 30.*

Wyrażenie: »obroty niebieskie, planet, znakow niebieskich« [szyk 3:1] (2:1:1): *Przeszłey też nocy widziano ná Niebie przy okręgu Mieięcznym/ Krolá y Mnichá łpołnie fię bijących/ [...] Czego Cromer szerzey dowodzi/ iż to zá skutkiem obrotu Plánet Niebiełkich być mogło. Strykron 532; GórnRozm N3v; PaxLiz Cv [2 r.].*

W przen (1):

Zwrot: »wystawić nad wszystkie obroty ziemie« = *wywyższyć (1):* Obiecował Bog ludowi śwemu/ zá pobożne odprawowanie świąt iego/ wynieść y wyłtawić go nád wśzytkie obroty ziemie: to ielt/ y doczeńnie y wiecznie vkoronować *PowodPr 53.*

b. *I w funkcji przysłówka:* »obrotem« = *prawdopodobnie: kolejno, po kolei (1):* Y zołtawił tám przed łkrzynią przymierza Iehowy Afáfá y bráciá iego/ służyć przed łkrzynią záwždy dzień po dzień iednołtáynie. (*marg*) wł: rzeczy dnia wdzień iego/ To ielt obrokiem [!]/ álbo co dzień iednako. (–) [*iugiter diei in die suo (marg) per singulos dies (–) PolAnt, iugiter per singulos dies et vices suas Vlug*] *BudBib 1.Par 16/37.*

2. *Zwrot, manewr (4):* Drugi Ordynek woýłká/ ná kłztałł Ryby Kárašia. [...] bo tu czoła iednáko ołtre/ pobocznice ná vkoś/ obrot pędki ná káżdą łtronę w mierze wśzytko łtoi *BielSpr 23, 17v; ZbyłPrzyg A4v; [BielawMyśl C2v].*

W charakterystycznych połączeniach: obrot chyży, pędki.

[*Wyrażenie:* »krzywy obrot«: [żołnierz powinien umieć] dobrze row wieść/ pale bić/ tarczą włádác/ y krzywymi obrotámi przychodzącym łtrzałom vchodźić *BusLic 45v.*]

Szereg: »obrot i ruszanie« (1): Czemu ramiona łá okągłe [!]. (–) Bowiem okągła figura ielt nałłufzniefza ku obrotu y rułzaniu *GlabGad D2.*

3. *Zmiana kierunku, zawrócenie; przen: O przekonaniach, poglądach (1)* : Dżiwna mięszániná/ y prętki obrot. Vchodzi raz tego pilnie iáko fię wprzod mowiło *CzechEp* 183.

4. *Spyt, bystrość, pomysłowość (1)* :

Wyrażenie przyimkowe: »z obrotem« (1): [Chryseros] CzeKał v oney dżiury z brátnalem y z młotem: Cicho dybał ná łotry; lecz z wielkim obrotem. KlonWor 42; [Weźmmy iedného wielkiego z obrotem Hiftoryká/ który to co czyta będzie vmiał w pożytek przywiédź CerGór 69; naydźielz zás ludzie nie vrodźiwé/ ále cnotliwé/ z rozrywką wielką y z obrotem. CerGór 110].

Synonimy: 1. okrężenie; 2. ruch, zwrot; 3. odwrocenie, zawrocenie; 4. bystrość, przemyślność.

Cf OBROCENIE

AS